

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajajo po nastopni ceni: Inzerat na vsi strani 32 K, na 1/2 strani 16 K, na 1/4 strani 10 K in na 1/8 strani 6 K. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 1. V Ljubljani, 15. januarja 1903. Leto XX.

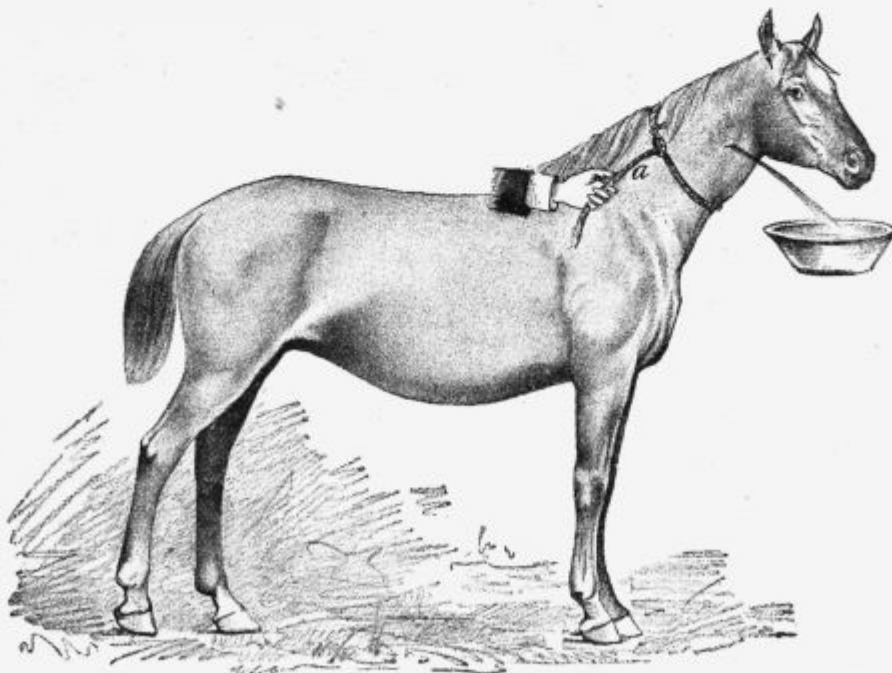
Obseg: Puščanje krvi. — Nekaj podatkov, ki naj se upoštevajo pri normalnih porodih govedi. — Razbremenitev zadolženih kmetij. — Ali je bolje vinograd zasaditi s ceplenkami ali z divjaki. — Napredovanje človeškega duha. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Puščanje krvi.

Pri nas živini še kaj radi puščajo kri, in sicer tudi pri boleznih, ko je puščanje naravnost bedasto. So pa vendar bolezní, ko je puščanje umestno, četudi ne neobhodno potrebno. V takih slučajih prepuščajmo puščanje če le mogoče večšakom. Priznamo, da so slučají, ko ni mogoče dovolj hitro dobiti večšaka, in da moramo takrat puščanje prepustiti kakemu drugemu, ali je pa gospodar celo sam prisiljen izvršiti to delo. Za ta slučaj je dobro, če vsak živinorejec kaj ve o puščanju, bodisi da puščanje more nadzirati ali da delo more vsaj približno prav izvršiti.

Predvsem je vedeti, da se kri pretaka na dva načina v telesu. Sveža, recimo oživlja-joča kri gre iz srca po žilah odvodnicah v vse dele života ter donša posameznim delom hrano, in iz

nje potem posamezni deli života rasejo in se razvijajo. Vsak posamezen del telesa se kar naprej izpreminja; on jemlje novo hrano vase, a porabljeno zopet odstranjuje, iztreblja. Ti iztrebki pridejo v kri, in to. z iz

Podoba 1.

trebili napolnjeno kri odvajajo iz posameznih delov telesa zopet druge žile, v katerih teče kri nazaj k srcu; te žile so žile privodnice, ker kri vodijo k srcu nazaj. Z iztrebki napolnjena kri se čisti v plućih in poleg tega oddaja trde a v vodi raztopljene iztrebke na poseben način skoz obisti v mehur, odkoder se izcejajo kot scalnica. V telesu imamo torej dva krvna toka: od srca gre sveža, svetlo-rdeča kri po žilah odvodnicah, nazaj k srcu pa teče po žilah privodnicah porabljena in z iztrebki

napolnjena kri. — Kadar živini puščamo, ji odvezamemo del porabljene t. j. slabe krvi, zato je vsekdar puščati le na kaki žili privodnici, ne pa na žili dovodnici.

Kakor smo že gori povedali, je puščanje le v izrednih slučajih primerno, in kadar puščamo, mora biti pa to toliko izdatno, da vpliva na razvoj bolezni. Z ozirom na bolezni, na starost in kakovost konja ali govedi se živali vzame 2 do 6 kg ali toliko litrov krvi; to je pa le mogoče na kaki žili privodnici, ki ugodno leži in ki more toliko krvi dati. V to svrhu je najprimernejša žila privodnica na eni ali drugi strani vratu ob grlu, ki se zato imenuje žila grlenica.

Podoba 1. kaže, kje je žilo prerezati. Na tistem mestu, kjer se žila prereže je dobro dlako posliniti, da se trdo kože prime. Da se žila napne in se torej dobro vidi ter dá dovolj krvi, se dene vrv okol vratu, ki se da po potrebi nategniti ali pa odjenjati. Dokler je vrv napeta, teče kri, in ko se hoče krvotok ustaviti se pa vrv odstrani. Če kri noče dovolj teči, se žila gladi, zunaj odzgoraj navzdol. Kadar se žila na ta ali oni način prereže ali preseka (v to svrhu imamo kakor znano, posebne priprave), je vsekdar paziti, da se tudi druga stran žile ne prereže, t. j. da se ne prebode skoziinskozi.

Kadar menimo, da je dovolj krvi odteklo, pridvignemo rano s kazalcem in s palcem leve roke ter prebodemo z desno roko kožo z buciko, kakor se vidi na podobi 2. Na tej podobi na desni strani je rana *a a* risana v naravni velikosti in *b* kaže buciko. Bucika se vtakne 4 do 5 mm od obeh robov rane, in okol nje se zaveže z motvozom ali z žimo voz, kakor se vidi na podobi, da

rano skupaj drži. Precej po puščanju je konja tako privezati, da se ne more drgniti ter morda se kako krvavenje povzročiti. Čer 24 do 36 ur se bucika lahko odstrani.

Včasih se pripeti, da rana oteče, kar prihaja od krvi, ki se je izlila pod kožo; taka oteklina kmalu izgine, če se izmiva z mrzlo vodo, kateri se doda nekoliko kisa. — Sitneje je pa, če pri puščanju uide kaj zraka v žilo; v takem slučaju se žival prične tresti, pade v omotico, a pride kmalu zopet k sebi.

Kadar se je puščalo govedi, jo je pri tem imeti v hlevu za roge privezano, kajti veriga ali vrv okoli vratu more krvavenje vnovič povzročiti.

Nekaj podatkov, ki naj se upoštevajo pri normalnih porodih govedi.

Vobče so porodi pri govedi težavnejši kakor pri konjih, in sicer iz naslednjih vzrokov:

1. Medenica je pri govedi ožja in daljša kakor pri konjih;

2. glave telet, posebno pri juncih, so kratke in imajo široko čelo. Enako razmerje je tudi pri udih.

Pri žrebetih nahajamo nasprotno dolge in ozke glave, kakor tudi dolge in tenke noge; zatorej kobile lahko rode, če so pravilno zrasle.

Iz teh vzrokov je pri kobilah v največ slučajih porodniška pomoč nepotrebna.

Čeprav so pri govedi razmere vobče neugodnejše, vendar ni pri vsakem pravilnem porodu umetna pomoč na mestu.

Porod torej iz navedenih vzrokov pri govedi dalj časa traja kakor pri konju. Toda to ni tako velika napaka. Pri normalnih razmerah ne škoduje čisto nič, če se porod nekoliko zavleče. Če tele pravilno leži, to se pravi, če pride z glavo in s prednjima nogama naprej na svet, tedaj se ni treba bati, da bi poginilo.

Tele se zaduši šele potem, če se popkova vez pretrga ali pretisne. Če pride mladič z glavo naprej na svet, se popkova vez ne pretrga tako kmalu, in

tudi če se že pokaže teletov gobec, ni še nevarnosti, da bi se tele zadušilo.

Drugačne in nevarnejše pa postanejo razmere, če tele pride z zadnjim delom naprej na svet. Če je lega mladiča prava, to se pravi, če je hrbet obrnjen navzgor in trebuh navzdol, potem se na prvi pogled spozna, kadar ima priti tele z zadnjim delom naprej na svet, kakorhitro se pokažejo parklji.

Pri ravnokar označeni pravilni legi mladiča, če

pride z glavo naprej na svet, so podplati parkljev obrnjeni navzdol.

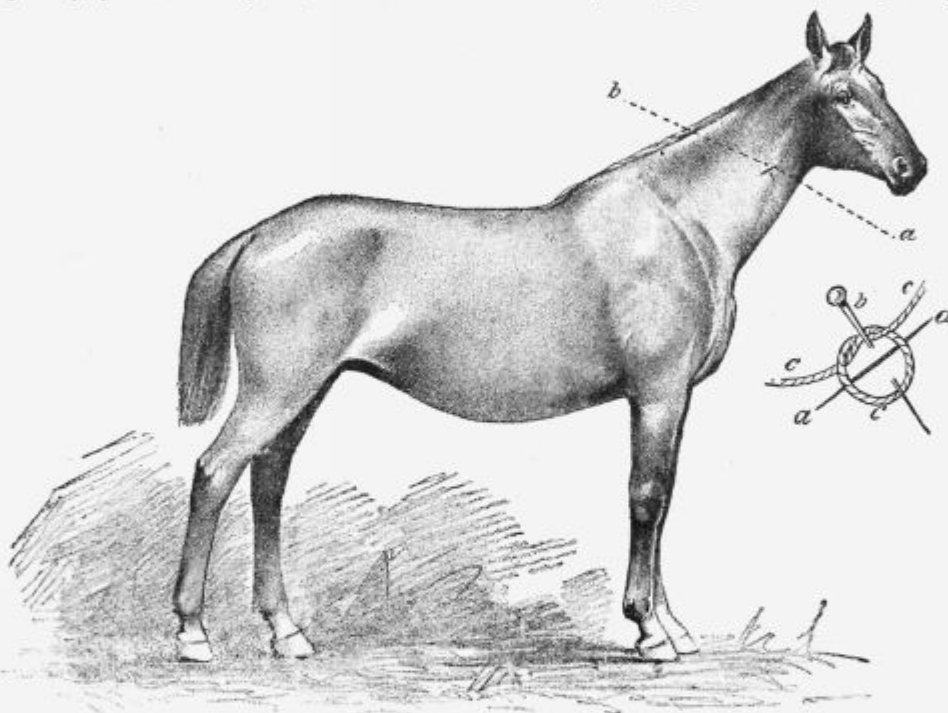
Če pa pride tele z zadnjim delom naprej na svet, so podplati obrnjeni navzgor.

Kakorhitro se pri rodeči kravi opazi, da stoje podplati teletovih parkljev navzgor, naj se takoj preišče z roko, da se prepriča, ali je spredaj prednji ali zadnji del.

Če se čuti z roko mladiča skočni člen ali rep, potem se s pomočjo ne sme dolgo čakati, kajti po izkušnji se teleta, ki pridejo z zadnjim delom naprej, hitreje zaduše. Pri tej napačni legi mladiča se mora porod pospešiti stem, da se tele za zadnji nogi močno vleče ven, in se pri tem ne sme mnogo časa zgubljeni.

Če so pa teleta v pravi legi, potem naj se počaka in se ne sme izgubiti potrpljenja, če porod traja dalj časa.

Če so glava in udje v pravilnem položaju in če ni druge nepravilnosti, potem bodo krave v največ slučajih svoje mladiče žive porodile, ne da bi jim bilo treba pomagati.

Podoba 2.

To bo gotovo v tem slučaju, če so se krave že večkrat otelile, če imajo široko medenico, če niso debele in če jim v času, ko so breje, ni manjkalo potrebnega gibanja. S prenačljeno in nepotrebno pomočjo pri porodu se več škoduje kakor pomaga. Hoteč rešiti življenje teletovo, se pripravi krava in mladič v največjo nevarnost.

Pri prezgodnji in nepotrebni pomoči pri porodu se največkrat zgodi, da se pretrga ali nevarno poškoduje maternični vrat ali sramnica. Po velikosti teh poškodb nastane potem takoj ali čez nekoliko dni predor v trebušno votlino, in taka žival je izgubljena.

V najugodnejšem slučaju se poškodba dolgo časa gnoji ter zahteva jako skrbno ravnanje, da ne ostanejo stalne zle posledice.

Tega se pa ni treba bati, če se pri lahkih ali malo dalje trajajočih porodih prepusti storitev kravi, ali pa se samo malo pomaga.

Če se opazi — kadar počí mehúr — da so se glava in noge že globoko potisnile v medenico in da se mladič vselej pri popadkih nekoliko naprej potisne, potem pomoč sploh ni potrebna, kajti vsled krčenja materničnih mišic in vsled delovanja trebušnih mišic se v normalnih razmerah tele rodi, ne da bi bilo treba pri porodu pomagati. Vendar ni napačno, če se nekoliko potegne, kadar se glava pokaže iz sramnice, da se tele prej oprosti. Zaprek ponavadi potem ni nobenih več in kravi se prihrani nadaljnji napor.

Če se pa pri kakem porodu že vidi gobec iz sramnice, porod se pa ustavi in se krava zaman trudi, da bi spravila glavo ven, potem naj se ji porod malo olajša stem, da se nalahko povleče tele za noge in za gobec.

To se pa sme le v istem času zgoditi, ko ima krava popadke, ne pa med presledki. Pri ležečih živalih se mora vleči vedno navzdol, nikdar ne navzgor ali na stran.

Da pri porodu kakih 5—6 oseb močno pomaga vleči z namenom, dobiti kakorhitro mogoče tele ven, je le v redkih slučajih na mestu in se ima zgoditi le pod vodstvom kakega izvedenca, če se z daljšim čakanjem nič ne doseže in je življenje krave v nevarnosti.

Dostikrat se morajo krave po tako močnem naporu zaklati ali izkrvave notranje kmalu zatem. Temu se pa lahko izogne, če se ravna mirno in počasi. Pomočnik pri porodu mora namreč pomisliti, da potrebuje razširjanje materničnega vrata in drugih porodniških potov ne redko precej časa in da sme tudi s počasnim porodom biti zadovoljen.

Razen tega je treba pomisliti, da je bolje, če se zaduši tele, kakor da bi poginila dragocenejša krava s teletom vred.

Pri privesnicah je dostikrat preozka sramnica neprijeten porodniški zadržek. Če vrhutega junice store junce s širokimi glavami, potem pride glava še teže skoz sramnico. Brez umetne pomoči pridejo v takih razmerah teleta šele čez dalj časa in med močnim naporom krave ali pa sploh ne pridejo na svet.

Pri takih zaprekah pride glava brez posebnih težav do čela iz sramnice, potem jo je pa nemogoče spraviti tudi samo za nekaj centimetrov naprej.

Pomoč pri preozki sramnici zahteva veliko potrpljenja in previdnosti.

Posreči se sicer v največ slučajih dobiti glavo ven, če se dene čez vrat nalašč za take slučaje pripravljena vrv in se zanjo močno vleče.

Navadno se pa pri tem pretrga stena od sramnice do mastnika. To je jako neprijeten pripetljaj, kajti

živali s takimi poškodbami so za vedno pohabljeni in so manj vredne. Posesnik je primoran izločiti jih od plemena.

Ozdravljenje omenjenih poškodb je le v najredkejših slučajih mogoče. Temu pa se da izogniti pri previdni in potrpežljivi pomoči.

Če zaostane glava v sramnici, ko je že prišla do čela, tedaj se mora predvsem glava teleta in porodniška pota z roko dobro namazati.

Zato se lahko rabi laneno olje, sluz lanenega semena, čista svinjska mast i. t. d. Če se dobro namažejo stisnjeni in osušeni deli, ima to dostikrat presenetljiv uspeh. Ko se je to zgodilo, naj se skuša z roko polagoma razširiti ozko sramnico ali jo potegniti s čela teletovega. Medtem naj se ponavlja mazanje.

Če se pa zaman dalj časa trudi brez posebnega uspeha, če se opazi, da je tele v nevarnosti, da se zaduši, če mu že visi višnjevi jezik iz gobca, potem naj se ne čaka dalje in naj se naredi na vsaki strani sramnice tri majhne zareze v kožo.

Potem naj se močno potegne, in glava bo takoj zunaj.

Zareze se bodo sicer naprej pretrgale, toda rane na strani sramnice niso nevarne. Dajo se lahko zdraviti in se v kratkem času popolnoma zacelijo.

Nevarno je samo, če se pretrga sramnica na zgornjem ali spodnjem kotu, posebno na zgornjem, ker se ponavadi zraven pretrga tudi mastnik.

Veliko napako napravijo nevedni pomagači pri porodu tudi na tale način. Ker se maternični vrat včasih počasi odpira in se kljub krepkemu naporu krave ne prikaže mehúr, tedaj začno preiskavati z roko in pridejo pri tem do mehurja, ki je še precej daleč notri. Ker čutijo v mehurju noge in gobec mladiča, pretrgajo vodni mehúr, da bi stem pospešili porod. Voda odteče, noge mladiča se zaderejo globoko v medenico, toda porod se kmalu ustavi, ker vodni mehúr še ni mogel dovolj razširiti materničnega vrata. Sedaj glava ne more skozi in maternični vrat se ne razširi več.

Če bi bil ostal vodni mehúr nedotaknjen, potem bi se maternični vrat v kratkem času razširil in glava bi bila brez zaprek prišla v medenico. Sedaj se prično težave.

Pri nadaljnih močnih popadkih se mora glava, ki ne najde izhoda, obrniti navzgor ali navspod, in tako nastane napačna lega glave. Ako v teh slučajih ni izvedenega pomagača pri roki, potem dotična žival gotovo pogine.

Druga velika napaka obstoji v tem, da pomočnik ni dovolj previden v izbiranju vrvi, ki jo dene čez vrat in v naglici vzame prvo, ki je pri rokah. Če imajo te vrvi zelo debele vozle, niso zanič.

Če krava ni prostorno zrasla, tedaj se s temi vozli lahko nevarno poškoduje sramnica in tudi maternični vrat.

Razbremenitev zadolženih kmetij.

Iz c. kr. kmetijskega ministrstva se čuje vesela in važna vest. To ministrstvo se namreč že dlje časa peča s predpripravami, ki imajo namen olajšati položaj zadolženim zemljiškim posestnikom. Pri tem je neki glavni smoter predvsem odpraviti vknjižene dolgove, ki se smejo odpovedati. Da se delo pospeši, je ministrstvo stopilo v zvezo s kmetijskim svetom, čegar sklepi bodo podlaga za nadaljno delovanje. Kdo bi se ne veselil teh vesti, kdo bi ne želel, da se te preosnove izvrše brez odloga? Takih olajšav že dve desetletji

nujno zahtevajo kmetovalci. Zadnja ura že bije kmetijstvu; le še desetinka vsega avstrijskega kmetijskega posestva je nezadolžena, in to je naravnost strašno.

Način, kako se je kmetijstvo dosedaj zadolževalo, ga more gnati v pogubo. Še vedno se vknjižujejo dolgovi ne le s 4 in 4 1/2 %, temveč s 5, 6 in višjimi odstotki obresti. Pri tem pa je le najmanjši del teh dolgov takih, ki se ne smejo ali se sploh ne odpovedo. Le prav majhen del dolgov se redno plačuje. Na ta način vlečejo posestniki in njih dediči previsoko obrestovane dolgove kar naprej, vedno so v nevarnosti, da se jim odpovedo; k starim dolgovom hodijo novi, in slednjič ugonobe že itak preobremenjenega posestnika.

Temu se tudi ni čuditi; 5 % naj plača kmet obresti, dočim kmetovanje donša le 3 % (pri nas še toliko ne. Opomb. ured.). Pri takem neugodnem razmerju med dohodki in obrestmi je poguba neizogibna.

Glavni smoter vse preosnove, kakor je že gori povedano, bo, izpremeniti vse vknjižene dolgove, ki se smejo odpovedati in ki se ne vračajo, v take, da se po zakonu ne bodo smeli odpovedati in da se bodo morali vračati. To je sicer naloga, ki jo bo mogoče zvršiti le z velikimi težočami. Slo se bo seveda za stroške pri prenašanju dolgov. Tudi se ne sme pregledati, da gre lahko splošno veljavna obrestna mera kvišku, in v tem slučaju se bodo mogla zavezna pisma, ki se v to svrhu izdajo, razpečati la z izgubo. Vse te težkoče bo mogoče srečno prebiti, če bosta dali dežela in država primerne podpore. Brez takih podpor ne bo šlo, a zahtevati se pa smejo po vsi pravici, kajti če je kateri stan preobložen z davki in z dokladami, je gotovo kmetijski stan, in država je zavezana kaj dati, kajti če ona terja zemljarino brez ozira na to, če ima kmet kaj prihodka ali ne, je tudi ona v precejšni meri sokriva na slabem položaju kmetijstva. Če je država smela dati sto in sto milijonov podpor raznim prometnim zavodom, tvornicam i. t. d., naj končno vendar nekaj stori za kmetski stan, ki nosi glavni in najboljši del krvnega davka.

V preteklem letu je bilo iz njih rodnih domačij zopet pregnanih na stotine kmetov. Kako dolgo še, in tudi pri nas se pokaže usoda nesrečne Irske! Rešujmo, dokler je še kaj rešiti, in zahtevajmo tisto, kar je najnujnejše: varstvo pred pogibelnim tekmovanjem, ceni kredit, oiajsanje dolgov in razbremenitev od davkov.

„Grazer Tagblatt“.

Ali je bolje vinograd zasaditi s cepljenkami ali z divjaki.

Mnogokrat se vinogradnik ne more odločiti, ali naj bi zasadil svoj nanovo prekopani prostor s cepljenkami ali z necepljenimi trtami, t. j. s ključi ali s korenjaki, ki naj bi jih potem požlahnil na stalnem mestu. V tem oziru za vsak slučaj primerno nasvetovati ni mogoče, kajti to, kateri način bi bil za dotični kraj najprimernejši, je odvisno od raznih okoliščin, ki jih mora in more dotičnik sam najbolje preudariti.

Kdor je več cepljenja trt in kdor ima cepiče zlahnejših vrst nedaleč od svojega posestva in če njegov svet še ni preskušen glede ameriških podlog ter mu končno sredstva ne dopuščajo, da bi si omislil dragih cepljenk, ta stori gotovo najbolje, če posadi divjake ter jih potem v pravem času požlahni na mestu v vinogradu.

V nasprotnem slučaju pa si lahko omisli cepljenih trt ter v pravi razdalji (ne pod 1:20 m v kvadratu) posadi naravnost v vinograd.

Vendar smo pa mi bolj za sajenje ključev ali korenjakov in za njih cepljenje na stalnem mestu. To je gotovo najcenejši način obnove, posebno tam, kjer se lahko neguje zeleno cepljenje. Marsikdo misli, da s takim obnovenjem zaostane vsaj za eno leto; v resnici pa temu ni tako, izvzemši seveda, če so bile ameriške podloge slabe. Nasprotno, na mestu požlahnjena trta rase v največ slučajih mnogo bolje od vsajene cepljenke. To je tudi naravno, kajti preden pride cepljenka v vinograd, je navadno že dvakrat ali celo trikrat presajena, in sicer prvič v trtnico kot ključ, drugič kot v roki cepljena bilfa in tretjič potem kot cepljenka v vinograd.

Vsakemu pa je že iz prakse znano, da čim večkrat se kaka rastlina presaja, bodisi trta, drevo ali tudi vrtna rastlina, tem slabeje rase, vsaj prvi čas, dokler se dobro ne okorenini, kajti pri vsaki presaditvi se nekaj tanjših koreninic, posebno rosnih, ki so v začetku rasti najpotrebnejše, potrga ali poreže, in dokler se ne napravijo druge, se v rastlini ne vzbudi življenje. Odtod izvira, da enoletne, dobro zrasle in okoreninjene, iz trtnice naročene cepljenke bolje uspevajo od dveletnih.

Na stalno mesto v vinograd vsajen ameriški divjak se v dobri zemlji takoj v prvem letu dobro okorenini, in ker se pusti na mestu pri miru, prične zgodaj spomladi neovirano poganjati, in ko pride čas zelene požlahnitve, t. j. od druge polovice maja naprej (v prav gorkih krajih in kjer se prav nizko pri tleh požlahnuje, še poprej), napravi že lep močen poganjek, ki se potem požlahni v poljubni visokosti. Če se je cepič dobro prijel in če podloga dobro rase, požene cepič še v istem letu več metrov dolgo mladiko, ki prihodnje leto gotovo že zarodi, kar se pri sajenju na suho v roki požlahnjenih in v trtnici vzgojenih cepljenk navadno ne dogaja.

Tudi se pri trtah, požlahnjenih na stalnem mestu na zeleno, hitreje doseže ona visokost, ki jo potrebujemo, da moremo rezati napence (šparone) in palce, da se grozdje ne valja po tleh. To se doseže že v 3. letu, dočim traja pri slabo rastoči, iz trtnice izvirajoči cepljenki 4 in več let, in razentega se pri poslednji skrivi vse deblo, če se ne obrezuje vsako leto pravilno.

Pri obrezovanju, četudi le na dve ali tri očesa, se mora vedno rezati tako, da pride ono oko, ki je namenjeno za podaljšanje poganjka v naslednjem letu, nad lanskim obrezkom, t. j. da bo dotično oko raslo v nasprotni smeri od lanskega očesa; rezati je torej enako kakor pri obrezovanju drevesne voditeljice. Na ta način je mogoče deblo lepo vzravnati.

S temi vrsticami nismo imeli namena, svariti pred sajenjem cepljenk v vinograd, marveč smo hoteli le navesti nekatere napake takega prenavljanja ter nevedne in revne vinogradnike bolj sprijazniti s sajenjem ameriških podlog, kajti le na ta način bo mogoče priti do hitrejše obnove opustošenih vinogradov.

Vinogradniki, ki so le na tuje delavske moči navezani, si bodo še vedno rajši omislili cepljenih trt, ker mnogim hodi to ceneje; mali vinogradnik bo pa pravilno ravnal, če omeji nakup in sajenje cepljenih trt, v kolikor jih potrebuje za pleme. F. G o m b a č.

Napredovanje človeškega duha.

Iznajdba rodi iznajdbo, in izumitev rodi drugo izumitev! Dandanes, ko veda ni več last posameznih, na tajnem delujočih veleumov, ko ne pozna več jezikovnih mej in se za vsako reč kar najhitreje izve vsled čudapolnega

delovanja knjigotiska, časnikarstva, železnic, telegrafa i. t. d., izvemo vsak dan za nove iznajdbe in izumitve na vseh poljih človeškega delovanja, med katerimi so velepomembne in ki dajo povod novim.

Če bi bil kdo pred 100 leti izumil veliko lokomotivo, kakor je dandanes vprežena pred brzovlak, v današnji popolnosti, bilo bi njegovo delo zaman, kajti narediti bi je vendar nihče ne bil mogel. Morali so poprej sto in sto različnih novih strojev izumiti, preden so bili zmožni v tvornicah sestaviti tak velikanski stroj. Enako temu izgledu se da navesti polno drugih.

Občevalna in prometna sredstva vežejo danes ves svet, in daljave takorekoč že ne poznamo več. Pred 200 leti se je vozilo s Kranjskega na Dunaj 14 dni; dandanes pridemo v tem času v Novijork v Ameriki in še dalje.

Če dandanes kdo kaj koristnega iznajde, je to lahko v enem letu že na vsem svetu v porabi.

Znamenite so iznajdbe in izumitve preteklega stoletja, ne le v znanosti in vedi, ki sta tako podlaga vsemu človeškemu delovanju, temveč tudi na polju prometa, trgovine in pridelovanja. Iznajdba rodi iznajdbo in napredek drvi kakor mogočen val po svetu, ki podira staro in tvori nove razmere. V boju za obstanek in za vsakdanji kruh zmaga le tisti, ki ve upoštevati novo nastale razmere.

V nedavno preteklih časih človek v svojem poklicu vse svoje življenje skoraj ni čutil izpremembe; dandanes prinese vsako leto, da, vsak dan kaj novega, kar se mora upoštevati, če naj trgovina ali obrt kaj donášata in ne nazadujeta. Iz tega vzroka morajo biti delavni stanovi naprej čuječi, da ostanejo na površju, da jih tekmeč ne pobije z boljšim in cenejšim blagom.

Vse to velja tudi za kmetovalce, in če je naš kmetovalec gmotno tako opešal, je vzrok v prvi vrsti ta, da ni napredoval s časom, ker ni upošteval novih iznajdeb in izumitev ter je ostal skoraj pri istem starem kopitu, kakor pred 100 in več leti. Dandanes velja klic: Učiti se, neprestano se učiti!

V „Kmetovalcu“ poučujemo naše gospodarje o napredku, neprestano jih rotimo k izboljševanju gospodarstva in gospodarjenja. Marsičesa o kmetijskem napredku pa niti ne omenimo, bodisi da je za naše razmere še prezgodaj, ali je sploh nezvršljivo. Tak napredek hočemo v bodočnosti pod gorenjim zaglavjem tudi od časa do časa našim bralcem na znanje dajati, a poleg njega tudi napredek v vseh drugih strokah. In zakaj to? Čim več človek izve, tem bolj spozna svojo onemoglost in se čuti bolj zavezanega učiti se. Vnemati in spodbujati hočemo k napredovanju, poučevati hočemo in poleg tega tudi koristiti, zato hočemo izbirati tvarino, ki bo poučna in tudi koristna.

Slovenec je prebrisane glave; odnekad je veliko mislil in „tuhtal“, zato vemo, da s takimi spisi, ki jih hočemo redno objavljati v vsaki številki, ustrezemo veliki večini naših bralcev ter jim damo z njimi sicer strokovno, a zanimivo berivo, ki bo pa vendar razvedrilno in, upamo, tudi zabavno v najboljšem pomenu besede.

I.

Luč v zdravstvu.

„Voda je že dobra, še boljši je zrak, a vse nadkriljuje luč“, ima napisano natorni zdravnik Rikli na svojem zdravstvenem zavodu na Bledu. Marsikdo je to videl, bral, se čudil in morda zasmehoval. In vendar je veliko resnice v tem. Luč, zlasti solnčna svetloba,

ima izredno veliko važnost v zdravstvu. Zato je pa tudi popolnoma resnična prislovica: „Kamor ne prihaja solnce, tja zahaja zdravnik“. Da bi naši ljudje to zlato resnico bolj upoštevali, koliko bolj zdravi bi bili, koliko bolje bi uspevala naša živina! Glejte na snago v stanovanjih in v kletih, zračite in spuščajte skoz velika okna solnce, ki je najboljši zdravnik.

Solnce je vir vsega zdravega življenja; brez njega ni rdeče krvi in ne zelenila v rastlinah. Kjer ni solca, tam je bledica in smrt.

V tmuni se razvijajo sovražniki vseh živih bitij, bodisi ljudi, živali ali rastlin. V zadehlih prostorih, kamor ne prihajata zrak in svetloba, se zarede ona mala rastlinska bitja, ki jih imenujemo glive, ki povzročajo toliko bolezni in zla.

Učenjaki so se v novejšem času zelo bavili z vplivom luči na zdravje; dognali so, da je solnčna svetloba samanasebi sposobna zdraviti, zlasti je sposobna zatreti glive, ki povzročajo razne bolezni. Mi vemo, da solnčna svetloba sestoji iz raznobarnih svetlobnih žarkov, ki imajo različno moč. Modri žarki belijo platno in blede barve, dočim rdeči žarki na barvo nič ne vplivajo. Iz vode odsevajo modri žarki, ki na kožo silno vplivajo; tisti, ki je dolgo ob vodi, koder pripeka solnce, ali ki hodi po snegu, od koder odseva solnčna luč, se mu vname koža po vseh nagih delih života, na pr. po obrazu in po rokah.

Take in enake prikazni so učenjake vodile, da so se bolj pečali z vplivom luči, pri čemer so na marsikaj prišli, kar je velikega pomena. In o napredku zdravljenja z lučjo hočemo našim bralcem sporočiti par novih iznajdeb.

Izmed najlepših iznajdeb je iznajdba danskega zdravnika Finsena. Kdo ne pozna one grde bolezni na obrazu, ki razjeda kožo. Ta bolezen, ki je sorodna jetiki in jo zdravniki „volk“ imenujejo, se je dosedaj ustavljala zdravljenju in bolnik, drugače zdrav, je bil obsojen vse svoje žive dni hoditi z negnusno boleznijo in to sebi na veliko žalost in drugim v napotje. Finsen zanesljivo ozdravlja volka v 6 do 12 mesecih z obsevanjem gotove luči in na poseben, od njega izumljen način. Ali ni to velikanski uspeh za trpeče človeštvo?

Rdeči svetlobni žarki povzročajo večji naval krvi in morejo globoko v kožo prodreti. Vijolični in posebno modri žarki pa ne segajo globoko v kožo in ovirajo pretakanje krvi; ti žarki, če obsevajo vse telo, ovirajo tudi pretvarjanje v telesu, ovirajo utripanje srca, in telo izgublja toploto. Oni izkratka ovirajo rast in razvijanje. — Bela luč in posebno rdeča luč pozivlja pretvarjanje in povzroča hitrejši tok krvi.

Francoski zdravnik P. Joire je na podlagi teh dejstev zdravil na čutnicah bolne ljudi ter ne more prehaliti uspehov.

Danski zdravnik Finsen rabi že več let z najboljšim uspehom rdečo luč pri kozavijih. Pri takem zdravljenju je bolezen neki izdatno milejša in koža ostane po ozdravljenju prav malo ali nič razjedena. To so tudi drugi zdravniki potrdili. Zadostuje v bolnikovi sobi steklo na oknih prevleči z rdečim popirjem in čez ponočno luč povezniti rdeč zaslon. Sicer je pa to že stara reč, in marsikje je ljudstvo pred sto in sto leti kaj uganelo, kar je dandanes vednostno potrjeno. Egipski zdravnik Ibrahim paša Hasan pravi, da v Egiptu za kozami bolne ljudi že odnekad zavijajo v rdeče perilo.

Ruski zdravnik dr. Danilov ima izkušnje, da modra elektriška luč izborna vpliva pri zdravljenju čutničnih bolezni. On ozdravlja napad naduhe, ki prihaja od čutnic,

v 20 minutah le stem, da obseva prsi od zunaj in grlo znotraj z modro lučjo navadne elektriške svetilke.

Tudi drugi zdravniki so prišli do dobrih uspehov z rabo raznobarvene luči pri različnih boleznih. Jako zanimivo je opazovanje, da močna bela luč ugodno vpliva na vnetje zobnega mesa, ki se potem gnoji in povzroči, da se zobje prično majati. Z belo lučjo se ta bolezen popolnoma ozdravi in zobje se zopet utrdijo. Potem pa še vprašamo, zakaj imajo kmetje tako lepe zobe, dasi nič zanje ne skrbe, zakaj imajo lepe goste lase, a v mesih vse boleha za slabimi zobmi in skoraj vsak „gospod“ je plešec? Kmet živi v prosti naravi; on se ne boji solnca, ki ga varuje slabih zob in pleše, bolj kakor vsak zdravnik.

V solncu so žarki vseh barv združeni, solnčni žarki so najmočnejši; zato je solnčna luč neprecenljive vrednosti za življenje in zdravje, zato hvalimo Boga, ki nam je dal ta vir življenja, in častimo njegovo modrost tudi tem potom, rabimo pamet v spoznanje brezkončne božje modrosti, ktere majhen del spoznajmo v koristi luči za naše zdravje in za naše blago. Spoznavajmo božjo modrost in bodimo je deležni stem, da na stečaj odpiramo vrata in okna ljubemu solncu.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 1. V naši vasi je rasel na občinskih tleh velik oreh, kterege sad je vedno obiral in užival bližnji sosed, ki je sedaj to drevo tudi posekal in prodal. Ali je ta sosed vsled uživanja sadu dobil pravico, da je smel posekati in zase porabiti drevo na občinskih tleh? (I P. v G.)

Odgovor: Drevje in vse, kar naravno prirase na kakem zemljišču, je izključna last posestnika zemljišča. Zato je tudi drevo, ki rase na občinskem svetu, občinsko, in dotičnik nikakor ni imel pravice drevo posekati in celo prodati. Sicer je bil pravzaprav tudi sad občinski, a ker nikdar ni nihče ugovarjal, si ga je dotičnik v teku 30 let morda priposestoval.

Vprašanje 2. Imam stare sode, kjar je bilo vedno le črno istrsko vino. Kako naj sode očistim, da bodo za belo vino? Pral sem jih s sodo in s kropom, a izteka iz njih vedno enaka voda. Kako naj pripravim sode, kjer je bila želo-dečna grenčica, da bodo dobri za vino? (M R. na C)

Odgovor: Močno in večkratno zažveplanje sodov in temu sledeče izpiranje utegne še največ barve razkrojiti in odvzeti, če niste prišli z izpiranjem sodov do zaželenega uspeha. Vendar Vam ne priporočamo dejati v tak sod finega belega vina, ker vino vsekakor nekaj barve nategne. Najzaneslivejši način, tak sod popraviti, je pa dati ga sodarju, ki ga narazen vzame in doge ter dna znotraj ostruži — Sedčke, kjer je bil liker „želodečna grenčica“, ni težko pripraviti za vino. Navadno izpiranje s sodo bo že zadostovalo.

Vprašanje 3. Ker mi je znano, da je najboljša podloga za češplje, slive i. t. d., divjak češplje St. Julien, a so ti divjaki povsodi silno dragi, zato vprašam, kje je dobiti zanesljivih koščic za seme, da bi potem sam vzgajal divjake. Ker je sedaj za setev že prepozno, ker je koščice jeseni sejati, prosim tudi pojasniti, kako je ob pomlačni setvi ravnati, da se kaljenje prisili, ker sem čul, da to gre. (B. D. v P.)

Odgovor: Mi sami kupujemo le divjake, zato Vam ne moremo povedati, kje se dobivajo zanesljive prave koščice češplje St. Julien. V takih slučajih ne preostaja drugega kakor zanesti se na poštenost tvrdke. Divjaki te češplje so pa povsodi primerno dragi, ker je vzgoja draga. Koščice siliti h kaljenju, se imenuje stratificiranje, a tudi to mora biti dovolj zgodno, če naj bo spomladi uspešno. Tudi za pomladno setev se priporoča koščice že jeseni stratificirati. Stratificira se pa takole: Pri-

meren, majhen zaboj ali lonec se napolni z mokrim in prav drobnim peskom kakih 5 cm na debelo. Na ta pesek se naspo redkoma koščice in potem zopet pesek. Tako se dela toliko časa, dokler ni posoda polna, ali da je vse poshranjeno. Posoda se nese v primerno toplo klet, ali se pa zakoplje v zemljo toliko globoko, da koščice ne zmrzujejo. Kadar so kali nekaj milimetrov dolge in kadar je spomladi vreme že primerno, tedaj se pa vseje vzkalivše seme, pri čemer je pasiti, da se kali prav nič ne poškodujejo.

Vprašanje 4. Kaka je razlika v teži pri živi govedi ter zaklani in osnaženi, in sicer pri debeli, srednje rejeni in medli govedu, in istotako pri prasičih? Počem lahko prodam vola na živo vago, da ne bom prikrajšan, če mesar potem prodaja meso po 96 h kg? (Fr. K. v M.)

Odgovor: Na Vaše vprašanje se ne da naravnost odgovoriti, zlasti na drugo vprašanje, ker so povsod druge razmere in navade ter se odpadki (drob itd.) v različnih krajih različno lahko in dobro v denar spravijo. Iz nastopnega pregleda imate pa vse potrebne podatke, da tudi pri Vas lahko izračunate tisto, kar želite vedeti. Na vsakih 100 kg žive vage odpade:

	pri dovolj rejenem volu	pri pol pitanem volu	pri izpitanem volu	pri dovolj re- jenem prasiču	pri debelem prasiču
	kilogramov ali odstotkov				
na blato v želodcu in v črevih	18	15	12	7	5
„ kri	4.7	4.2	3.9	7.3	3.6
„ kožo in rogove . . .	8.4	7.4	6	—	—
„ parklje do skočnega člena	1.9	1.7	1.6	—	—
„ glavo	2.8	2.7	2.6	—	—
„ jezik in grlo	0.6	0.6	0.5	0.5	0.4
„ srce	0.4	0.5	0.5	0.5	0.3
„ pluća in sopilnik . . .	0.7	0.7	0.6	1.4	0.9
„ jetra in žolčni mehur .	1.5	1.3	1.3	2.6	1.7
„ prečnico	0.5	0.5	0.5	—	—
„ vranico	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
„ želodec (brez blata) . .	4.5	3	2.7	1.2	0.7
„ čreva	2	1.5	1.4	3.9	2.2
„ loj ozir. špeh okoli droba	2.3	2.9	4.5	1.7	2.5
„ štiri četrtine (meso) in na loj, oziroma špeh .	47.4	55.7	60.3	72.8	82.1
„ male odpadke in izgube	4.1	2.1	1.4	0.9	0.4

Vprašanje 5. Imam sina, ki je dovršil kmetijsko šolo in je sedaj že drugo leto pri vojaki. Ker imajo učenci kmetijskih šol pravico do dveletne vojaške službe, zato prosim pouka, ali je treba prošnjo narediti, ali sedaj precej in kako? (F. T. v L.)

Odgovor: Dotična naredba, da učenci kmetijskih šol le dve leti služijo vojake, ni zakonita, temveč je le neka naredba ministrstva, ki pravzaprav obljubuje, da se bodo vojaki, ki so dovršili kako kmetijsko šolo, poslali že čez dve leti aktivne službe na dopust, „če razmere dopuščajo“. Ta „če“ dela, da vojaške oblasti le redkokdaj izpolnijo ministrsko obljubo. Sicer Vam pa toplo priporočamo vendar in kmalu vložiti prošnjo, da puste Vašega sina na dopust. Prošnjo je vložiti potem okrajnega glavarstva na poveljništvo nadomestilnega okraja.

Vprašanje 6. Je li občinski odbornik dolžan iti z orožnikom, in to tudi ponoči, če ima ta kako službeno opravilo (na pr. preiskavo po hišah, aretiranje itd.), in se li more

za pot in zamudo časa zahtevati povračilo in kje? (I. M. v Z. K.)

Odgovor: Župan ali namestu njega kak svetovalec (ne pa občinski odbornik) je pač dolžan biti na službo politični oblasti v zadevah prenešenega delokroga, nikdar pa ni ne on, ne kdo drug zavezan biti na službo orožniku, če ta ravna na podlagi kazenskega zakona. Orožnik ima pač navodilo v gotovih slučajih poiskati za spremljevalca kakega zanesljivega moža. Kot takega navadno izbere kakega „srenjskega moža“, a nihče ni zavezan iti z njim, in če nikogar ne dobi, potem sme šele sam iti. Iz tega sledi, da občinski odbornik, pa tudi ne župan ali kak svetovalec ni zavezan v kazenskih zadevah orožnika spremljati, in če ga spremlja, je to prostovoljna reč, ki zanjo nima pravice zahtevati povračilo.

Vprašanje 7. Vino, ki sem ga naredil meseca oktobra, ni povrelo, temveč je še sedaj popolnoma sladko, dasi se je popolnoma očistilo. Kaj je temu vzrok; ali se bo vino pokvarilo in kaj je storiti? (A. P. v O.)

Odgovor: Kipenje ali vrenje, ki izpreminja sladkor v alkohol, se vrši s pomočjo glive, ki potrebuje kakor vsaka druga rastlina za svojo rast in razvijanje gotovo množino toplote. Vaš mošt je hranjen v prostoru, ki ni zadosti topel, zato kipelna gliva ni mogla delovati, in sladkor je ostal neizpremenjen, t. j. mošt ni pokipel. Denite vino v prostor, 15 do 18° C topel, pa bo pokipelo. Spomladi, ko se bo zrak grel, bo vino samoobsebi pričelo kipeti, vendar bi Vam ne priporočali čakati, kajti med tem časom lahko drože v vinu prično gniti, in če se ob pomladnem kipenju gnilo drožje vzdigne, se pokvari vse vino. Na vsak način bi Vam priporočali vino takoj h kipenju prisiliti s toploto, ali vsaj vino pretočiti, da ga ločite od matere.

Vprašanje 8. Imam več krav prav dobrega plemena, ki so zelo molzne, a vsako leto dobivajo volčič na vimenu, da včasih teče kar po ves mesec krvavo mleko iz enega ali iz več sescev. Zlasti ene vrste krave, katerih imam več, dobivajo vsako leto to bolezen. Odkod je to in kako se zdravi? (V. P. v N. v.)

Odgovor: Da pri Vas nekatere krave bolj boleajo za to boleznijo, prihaja odtod, ker so morda žlahtne in vsled tega bolj občutljive in pristopne tej bolezni. Bolezen, ki jo imenujemo volčič na vimenu, pa prihaja vedno od gotove vrste glive, ki se tvori na plesnivi stelji in pride skoz sesek v vime. Z molžo se te glive sproti odstranjujejo, a kadar krava suha stoji, pa glive neovirano prilezejo v vime, zato se pokaže volčič najrajši ob tem času, zlasti pa ob času, ko ima krava storiti, ker je vime takrat ob velikem navalu krvi celo pristopno za kako vnetje; in volčič je vnetje, ki ga povzročajo imenovane glive. Iz tega sledi, da je glavna reč bolezen preprečiti, in sicer stem da je v hlevu največja snaga in da se zlasti kravam, ki imajo storiti, nastilja s snažno in zdravo steljo. Kravam, ki se molz-jo, je pred vsako molžo vime z mlačno vodo omiti, in to naj se vrši tudi pri kravah, ki stoje suhe, kajti na ta način se bolj ali manj deluje tudi proti volčiču. Kako se pa volčič zdravi, najdete popisano v knjigi družbe sv. Mohorja „Domači živinozdravnik“.

Vprašanje 9. Imam kobilu, ki jo po vratu tako srbi, da se večkrat do krvi odrgne. Iskal sem, da bi dobil kak mrčes, na pr. uši, pa nisem nič zapazil. Ali je to kaka bolezen, ali je posledica slabega snaženja? (V. P. v M. v.)

Odgovor: Po vratu, po prsni in sprednjih nogah se konju poleti pač naredi neki jako srbeč izpuščaj, o katerem se misli, da je od muh, a ta izpuščaj se pozimi nikdar ne naredi. Vaš konj utegne biti garja-t. Garje pa povzroča neka pršica, ki je tako majhna, da jo s prestim očesom ni videti, ter se zajedava v kožo, kjer povzroča silno srbečico in dela garje. Garij seveda ni vselej videti, ker se žival sproti vsa

obdrgne. Pršice je več vrst, in tudi na konju se kaže dve vrsti. Ena se naseli na notranji strani stegen, okoli spolovil, na repu in na grivi ter ni posebno opasna; teh človek ali goved ne naleze. Druga je pa nevarnejša; ta se naseli na vratu, na prsih itd. ter jo more nalesti tudi človek in goved. Dandanes imamo zanesljiva sredstva, da pršice, ki povzročajo garje, kmalu uničimo. Tako na pr. kreozot, karbolna kislina ali bencin pršico uničijo v eni minuti, močen lug v nekterih minutah, tobak v 15 do 20 minutah. Namažite konja parkrat na dan prav na debelo z milom, drugi dan ga izperite z mlačno vodo in odstranite vse garje, če so se naredile, in potem namažite vso bolno kožo z mažo iz 1 dela kreozota v 25 delih špirta, ali pa z mažo iz 1 dela bencina v 5 delih vode. Če delate z bencinom, pazite na ogenj, kajti že goreča smodka zadostuje, da se bencin užge. Mazanje se toliko časa ponavlja, da vsako srbenje poneha.

Vprašanje 10. Kako je očistiti petrolejov sod, da bo poraben za vodo in za druge reči? (I. K. v Z.)

Odgovor: Očiščeni petrolejevi sodi se dajo porabiti še za marsikaj drugega. Čistijo se pa na tale način: Petrolejevim sodom naj se odzame gornje dno ter naj se do vrha napolni z vodo, kateri je primešanega na vsak sod po 5 kg dobro ugašenega apna. Potem se sodi, tako napolnjeni, puste 8 dni. Odzeta dna moramo vložiti v primerno velike posode, ki so istotako napolnjene z apnenim beležem. Med tem časom izleče apno vse petrolejeve snovi, nabajajoče se v sodu, ter se z njimi zveže ali spoji. Čez osem dni se apneni belež odlije in posoda se napolni s čisto vodo. Voda se pusti 14 dni v posodi, da se popolnoma izčisti. Na ta način se petrolejevi sodi prav dobro popravijo, tako da jih lahko rabimo celo za kisel zelje, ki se sicer prav rado navzame tujega okusa. Z večkratnim čiščenjem z apnenim beležem postanejo petrolejevi sodi porabni tudi za špirit.

Vprašanje 11. Ali bi kmetijska družba ne mogla na to delati, da bi se mleko v primorskih mestih podražilo in istotako mlečni izdelki in da bi naše mlekarne mleko draže plačevalo kakor po 10 h liter, kajti ta cena je pri sedanjih razmerah krivična, ko je krma tako draga in prosno maslo, doma izdelano, draže stane, kakor se prodaja. (V. Š. v M. B.)

Odgovor: Jako lepo vprašanje, na katero se da spisati odgovor, tako dolg, da bi bila vsa številka „Kmetovalca“ premajhna. Naša kmetijska družba ne more na to delati, da bi se mleko v primorskih mestih podražilo, pač pa more na to delati, da se našim mlekarjam, ki mleko tja pošiljajo, prodaja bolj izplača, in da bodo one vsled tega mogle doma mleko draže plačevati. Družba je v tem smislu delovala, bo delovala in ima marsikaj na programu, kar bo tudi zvršila, če bo dobila v to svrhu sotrudnikov in podpore. Za danes ne moremo in ne smemo več povedati. Mlekarne, kakor Vaša, ki izdelujejo presno maslo, naj bodo pa prav zelo zadovoljne, če ob današnjih razmerah morejo mleko po 10 h liter plačevati. Ta cena je dobra tam, kjer je mlekarstvo bolj postranska reč, kakor pri Vas, a je seveda premajhna tam, kjer je prodaja mleka glavna reč, kakor na pr. v ljubljanski okolici. Ravno pred letom dni smo skusili na to delati, da bi se mleko v Ljubljani podražilo, a doživeli smo pri tem jako žalostne skušnje. Vedno bolj uvidevamo, da se pri nas še skoraj nič ne pozna bistvo kmetovanja in da je še veliko, veliko storiti, preden bo naš kmetovalec, zlasti pa kmet usposobljen in vzgojen za samopomoč, ki ga bo edina rešila iz njegovega žalostnega položaja, oziroma gospodarskega pogina.

Vprašanje 12. Kaj naj pokladam desetletnemu izmučenemu in propalemu konju, da zopet pride k moči in da se bo hitro zredil? Ali naj mu dajem sirov ali kuhan ječmen ali laneno seme? Koliko teh reči smem dati na dan? Kaj je storiti, ker so temu konju noge zatekle, odkar stoji? (I. T. v V.)

Odgovor: Konja dobro krmite kakor je običajno z ovsem in s senom, pa bo najhitreje prišel k moči in tudi zdebil se bo. Če ima konj slabo zobovje, tedaj pokladajte strt oves. Ječmen je pač nekoliko bolj redilen kakor oves, pa ne daje toliko moči. Da se konj hitreje zredi, mu pričnite pokladati lanene tropine, in sicer pelagoma do enega kilograma na dan. Glede oteklih nog berite odgovor na 201. vprašanje v 23. številki lanskega letnika. Konja nikakor ne smete v hlevu puščati, temveč morate z njim delati, ne da bi ga pretegnili.

Vprašanje 13. Na mojem vrtu je studenec in korito, kjer napajajo iz vse vasi živino, pri čemer mi delajo na vrtu, zlasti spomladi, veliko škodo. Ali moram sam skrbeti za cgrajo vrtu, ali morajo živino na uzdi gniti na vodo? (I. V. v T.)

Odgovor: Iz Vašega vprašanja sledi, da ima vas služnostno pravico, napajati živino pri Vašem koritu. Ta služnost more biti dvojna: živino gnati prosto ali na uzdi na vodo. Bržkone je prva. Vzlic temu pa opravičenci morejo to služnost rabiti le na tak način, da se ne širi in se ne vrše dejanja, ki niso v nobeni zvezi z napajanjem živine. Iz tega sledi, da Vi niste zavezani škodo trpeti, ki se Vam dela, kadar živina vhaaja na Vaš vrt. Zahtevajte, da opravičenci skupno zgradijo napajališče, drugače pa zahtevajte v vsakem slučaju povračilo škode

Vprašanje 14. Pri nas imamo pasji davek. Prosim pojasnila, do ktere starosti je pes prost davka in če ima konjač pravico priti po psa v hišo? (J. M. na B.)

Odgovor: Glede tega ni nobenih zakonskih določil, a velja načelo, da je pes dorasel in davku podvržen, kadar je toliko razvit, da postane poraben za varstvo. Seveda je to vzeti v najširšem pomenu besede, kajti od majhnega psa, ki je le za zabavo, od ktereга davek plačevati je najbolj pravično, ni misliti, da bi bil pes čuvaj. — Konjač sploh nima pravice priti v hišo in tudi zunaj ne sme psa vzeti, če se ne plača od njega davka, kajti občina ima tako druga sredstva, da izterja pasji davek. Drugače je pa seveda takrat, kadar je pasji kontumac.

Vprašanje 15. Jaz bi rad premestil svojo gostilniško obrt iz ene vasi v drugo, a v eninisti občini. Prosim pojasnila, če je to dovoljeno? (M. K. na U.)

Odgovor: Taka premestitev gostilniške obrti gre, a le z dovoljenjem okrajnega glavarstva, do ktereга se Vam je s prošnjo obrniti.

Gospodarske novice.

* Z današnjo prvo številko smo pričeli XX. letnik. To številko dobe iz upravnih razlogov vsi dosedanjí udje in naročniki. Prosimo, naj nam je nihče ne vrne, čeprav ne ostane v l. 1903. družabnik, oziroma listov naročnik. Prav nujno prosimo, naj vsak, kdor lista sploh ali redno ne prejema, to takoj reklamuje pri družbi, oziroma pri upravništvu, ne pa pozneje, kakor se dosedaj pogostoma dogaja, da nam konci leta ob pobiranju udnine udje tožijo, da vse leto niso prejemale lista. Kaka pomota se pri družbi, ki se ji je delo ogromno pomnožilo, prav lahko pripeti.

* V Ameriko je odpotovalo tekom lanskega leta s kolodvora v Ljubljani 12 648 oseb. To je pač velikansko število, zlasti če se pomisli, da so ti izseljenci po ogromni večini Kranjci, in sicer telesno in duševno najbolj sposobni delavni ljudje, ki čutijo v sebi pogum, premagati vse težkoče v sila težkem boju za kruh v Ameriki. Kam bomo prišli? In vendar so še ljudje, ki še vedno mislijo, da se dá kmetijstvo rešiti s par šepastimi in dvoreznimi zakoni in z nekaterimi kronicami podpore. Dokler ne bo naš kmetovalec, zlasti pa kmet, po

svoji večini vzgojen in usposobljen za samopomoč, toliko časa bo naše kmetijstvo nazadovalo in se bodo ljudje selili. Čez deset — dvajset let bomo videli, kdo ima prav.

* **Kmetije razbremeniti neznosnih dolgov**, zlasti način zadolževanja na posestvih tako urediti, da se bodo posestniki zadolženih kmetij laže gibali, je naloga, ki jo hoče c. kr. kmetijsko ministrstvo rešiti zakonodajnim potem. V to svrbo se že vrše posvetovanja, in je upati, da se v tej zadevi kmalu kaj uspešnega ukrene. Že danes pa svarimo kmetovalce, naj v to zapričeto delo ne stavijo napačnih nad v tej smeri, da se bo komu dolg odpisal, ali da ga prevzame kdo drug, na pr. država.

* **Zveza mlekarских zadrug kranjskih** se v kratkem ustanovi. Ustanovni shod bo v nedeljo, 18. t. m. popoldne ob 3 v gostilni pri Kramarju v Dol. Logatcu. Pravila so že od c. kr. deželne vlade potrjena.

* **Mlekarских zadrug** se je v preteklem letu na Kranjskem zopet nekaj ustanovilo ter ali že delujejo, ali pa bodo v kratkem pričele delovati. Novo ustanovljene mlekarске zadruge so: Dolsko, Dragomelj, Krtina, Prevoje, Radomlje, Rova, Selce, Št. Vid pri Zavrčini in Vranik. Zadruga v Ratečah pri Zidanem mostu se je razšla in ona v Trebelnem ne deluje.

* **Znižanje cene živinski soli** je šele pričakovati, in kadar se bo to zgodilo, bomo že objavili, zato prosimo, da se nam naročila po nižani ceni nkar še ne dopušljajo. Za sedaj veljajo še stare cene, a podražili so ceno vrečam za 10 h pri 100 kg. Od novega leta naprej velja torej 100 kg živinske soli v vrečah vred 10 K 56 h in vzoci list 11 h, torej skupaj 10 K 67 h. Kdor sol naroči pri družbi, mora denar zanjo naprej poslati!

* **Sezamove tropine**, izberno močno krmilo, toplo priporočamo živinorejcem. Sezamove tropine so cenejše in močnejše kakor lanene tropine in pol kg veliko več izda kakor 1 kg otrobov. Zlasti kjer se mleko prodaja, celo tam, kjer mleko po tolščobi plačujejo, so sezamove tropine izberno krmilo, ker naredi veliko in dobrega mleka. Za mlado živino so seveda lanene tropine boljše. Sezamove in lanene tropine ima družba vedno v zalogi, in sicer sezamove tropine po 16 K, lanene pa po 19 K za 100 kg v vrečah vred. Tropine se oddajajo le v celih vrečah po 50 kg.

* **Umetna gnojila** za gnojenje travnikov, in sicer rudninski superfosfat, kostno moko, kajnit in kalijevo sol ima družba vedno v zalogi in prosi pravočasnih naročil, da se bo moglo vsaki želji takoj ustreči. Rudninski superfosfat je po 7 K 25 h, kostna moka po 9 K, kajnit po 5 K in kalijevo sol je po 12 K 80 h. Vse cene veljajo v vrečah vred za 100 kg, postavljenih na ljubljanski kolodvor ali v družbenem skladišču. Vsa gnojila se oddajajo le v celih vrečah po 100 kg, izvemši kalijevo sol, ki se dobiva tudi v vrečah po 50 kg.

* **Tomasova žlindra** bo letošnje leto cenejša, kar smo že sporočili v zadnji številki „Kmetovalca“. Iz tega vzroka bo odslej, in sicer od konci januarja naprej naša družba zopet imela primerno ceno Tomasovo žlindro na razpolaganje, in sicer za tako ceno, da jo z mirno vestjo lahko priporočamo. Ta žlindra je pa tista, ki je na vrečah zaznamovana z „zvezdo“, kakor jo je družba oddajala v l. 1900. in poprej in ki o njej naši gospodarji trdijo, da je bila boljša kakor zadnja. Naša družba bo torej pričela zopet redno oddajati Tomasovo žlindro, in sicer 16, 17 in 18 odstotno, a naročila bo zvrševala vedno s tistim blagom, ki bo ravno v zalogi, kajti tvornice morejo poslati le tako blago, kakor se jim slučajno z ozirom na kakovost rude naredi. Cena Tomasovi žlindri v l. 1903 bo pri družbi naslednja:

16%	17%	18%
6 K 20 h,	6 K 50 h,	6 K 80 h,

in sicer za 100 kg z vrečami vred v družbenem skladišču ali

na kolodvoru v Ljubljani. Družba že sedaj sprejema naročila na to žlindro, a naročila se bodo mogla izvršiti šele konci januarja. Če se pomisli, da lansko leto 16 odstotne žlindre ni bilo mogoče dati pod 7 K 25 h, a bo sedaj tako blago le po 6 K 20 h torej po 1 K 5 h manj, je to gotovo na korist našim kmetovalcem.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 29. decembra 1902.

Seji je predsedoval družbeni predsednik deželni glavar gosp. O. pl. Detela, navzoči so pa bili: podpredsednik gosp. ravnatelj Fr. Povše in odborniki gg. Lenarčič, baron Liechtenberg, inženir Pavlin, Pogačnik, Rohrman, dr. pl. Wurzbach in ravnatelj Pirc.

Glavni odbor je v principu sklenil ustanoviti v Ljubljani deželno preskušalno vinsko klet, ki naj bo služila, razen v preskušanje kranjskih vin, kot posredovalnica vinarskim zadrugam in vinsčakom in kot predpriva za eventualno deželno založno klet. Glavni odbor je naročil tajništvu v to svrhu vse primerno pripraviti v dogovoru z deželnim potovalnim učiteljem za vinstvo.

Prvi avstrijski družbi za razpečevanje sadja, ki se ima ustanoviti na Dunaju, je odbor sklenil pristopiti s petimi deleži po 100 K, kadar se družba stalno ustanovi.

Ker družbeno posestvo nikakor več ne zadostuje za drevesnico, je odbor sklenil iskati drug primeren prostor v nakup ter bo obenem skušal poskusni dvorec na Poljanah prodati. Za prodajo ima že dovoljenje občnega zbora.

Na poziv c. kr. deželne vlade je odbor podal izjavo o prošnji mlekarke zadruge v Škofljoki.

Odbor je vzel na znanje odgovor c. kr. kmetijskega ministrstva glede namestitve potovalnega učitelja za mlekarstvo, ki je družba že tolikokrat zanj prosila; obžaloval je, da je njena prošnja tudi sedaj bila brezuspešna in je sklenil daljne korake v to svrhu, ker smatra potovalnega učitelja za mlekarstvo neobhodno potrebnega.

Odbor je rešil prošnjo čebelarkega društva za podporo v ugodnem zmišlu in istotako prošnje podružnic za prispevke k nakupu skupnih strojev.

Prošnjo neke občine za dovolitev novih semnjev je odbor sklenil ne priporočiti.

Prošnjo kmetijske podružnice v Šenčurju za podporo drevesnici je odbor sklenil toplo priporočeno izročiti c. kr. kmetijskemu ministrstvu.

Na poziv c. kr. trgovskega ministrstva se je odbor izrekel za ponavljajoče cementiranje vinske posode.

Ob koncu se je družbeni podpredsednik gosp. ravnatelj Povše voščil v imenu vsega odbora gosp. predsedniku in deželnemu glavarju O. pl. Detelu najsrečnejše novo leto, in gosp. predsednik se je za to voščilo prisrčno zahvalil ter je voščil tudi on odbornikom vse najboljše in je izrekel nado, da bo de novo leto srečno vsem družbenim udom in kmetovalcem vse dežele sploh.

Za nove ude so bili predlagani in sprejeti gg.:

Žmave Andrej, oskrbnik v Kronbergu; Stavdohar Frančiček, posestnik v Lozah; Medved Ivan, posestnik in sodarski mojster v Tacnju; Rožmanec Andrej, gostilničar in posestnik v Horjulu; Šolska knjižnica v Zavracu; Škofic Frančiček, posestnik v Junovici; Novak Ivan, posestnik v Št. Vidu; Stražar Ivan, posestnik v Rafolčah; Petek Andrej, posestnik v Rafolčah; Kern Ferdo, posestnik v Št. Vidu; Rak Lorenc, posestnik v Št. Vidu; Rak Josip, posestnik v Prevojah; Kveder Miha, posestnik v Prevojah; Švarcelj Ivan, posestnik v Prevojah; Šerak Luka, posestnik v Prevojah; Mlakar Luka, župan v Lukovici; Justin Tomaž, posestnik v Vrbi; Primožič Anton, posestnik v Prevojah; Jazbec Frančiček, posestnik na Selu; Jenič Vekoslav, davčni eksekutor na Brdu; Langus Frančiček, posestnik v Stari Fužini; Klemenčič Josip, učitelj pri Sv. Antonu v Slov. goricah; Lah Avgust, učitelj pri Sv. Antonu v Slov. goricah; Podraž Ivan, posestnik v Gabrovščici; Nunar Marijana, posestnica v Bobovju; Zabred Blaž, posestnik in mlinar v Britofu; Janh Ivan, posestnik in kovač v Kokrici; Gale Frančiček, posestnik v Sra-kovljah; Rebolj Frančiček, posestnik v Predostjah; Sitar Frančiček, posestnik v Predostjah; Urbanec Blaž, posestnik v Pangeršici; Sodja Ivan, posestnik v Srednji Vasi; Jeklar Anton, trgovec na Selu; Mihelač Ivan, posestnik na Selu; Zupanec Anton, posestnik v Obernih; Kožuh Mihael, posestnik v Zgornji Šiški; Dekleva Frančiček, trgovec v Slavini; Debevec Matija, posestnik v Matenji Vasi; Kastelic Ivan, posestnik v Matenji Vasi; Vadnjal Ivan, posestnik v Matenji Vasi; Žitko Josip, posestnik v Matenji Vasi; Hrovatin

Ivan, posestnik v Matenji Vasi; Penko Peter, posestnik v Matenji Vasi; Orel Leopold, posestnik v Dobra Ljah; Udovč Anton, mesar in posestnik v Škocijanu; Hočevar Frančiček, posestnik v Količevem; Petrič Ivan, posestnik v Vel. Blokah; Gorjanec Ivan, posestnik v Voklu; Grošelj Mihael, posestnik v Vogljah; Osel Ivan, posestnik v Vogljah; Kozamernik Frančiček, posestnik v Utiku; Rozman Ignacij, posestnik na Vrhnikih; Podlogar Ivan, posestnik na Vrhnikih; Mikš Ivan, posestnik na Vrhnikih; Nagode Josip, posestnik na Stari Vrhnikih; Petkovšek Josip, posestnik na Stari Vrhnikih; Kobal Bogdan, c. kr. dež. sod. svetnik na Vrhnikih; Težak Anton, posestnik v Božakovem; Kremžar Marija, posestnica v Št. Vidu; Jager Matija, posestnik na Trati; Arhar Ivan, posestnik na Trati; Štrukelj Josip, posestnik na Peržanu; Bolč Ivan, mlinar v Razdrtem; Prenar Frančiček, posestnik v Krtini; Sluga Anton, posestnik v Rodiku; Bodnar Anton, posestnik in strojevodja drž. želez. v Spod. Šiški; Žužek Anton, posestnik na Jekičevem; Režek Josip, posestnik v Rojanji Vasi; Prus Ivan, posestnik v Krmačini; Bajuk Ivan, posestnik v Primosteku; Gregorčič Ivan, c. kr. notar v Žužembregu; Mirtič Mihael, župan v Dvoru; Pasar Frančiček, posestnik v Žužembregu; Sola v Žužembregu; Simončič Ignacij, posestnik v Vintarjecu; Mulh Anton, posestnik v Višnjem Grmu; Otrin Jakob, dež. dacar v Litiji; Kobe Josip, posestnik v Damelju; Žalec Ivan, posestnik na Vrhju; Lovše Frančiček, posestnik v Lešah; Razpotnik Peter, posestnik v Logu; Pretnar Josip, posestnik v Lesah; Bregar Ivan, mesar v Ribnici; Novak Ivan, posestnik v Gorenji Vasi; Boh Ivan, posestnik v Brežah; Oberstar Ivan, posestnik v Zapužah; Lesar Anton, posestnik v Hrovači; Kokalj Ivan, posestnik in župan v Veliki Vasi; Grahek Josip, posestnik v Lokvah; Koce Peter, posestnik v Kovači Vasi; Klemenec Ivan, c. kr. lovec v Prestraneku; Bratuš Ivan, posestnik v Podragi; Blenkuš Ivan, posestnik v Gojzdu; Pintar Peter, posestnik v Gojzdu; Povšin Jakob, posestnik v Bodeščah; Arh Matija, posestnik v Bodeščah; Valant Frančiček, posestnikov sin v Bodeščah; Ljudska šola na Koprivniku; Korošec Frančiček, posestnik na Koprivniku; Žvan Lovro, posestnik na Koprivniku; Gubanec Ivan, posestnik v Vodicah; Slapšak Julij, nadučitelj v Vodicah; Graščina na Fužinah; Juvan Gašper, posestnik v Stobu; Prestor Anton, posestnik v Rovišah; Bren Ivan, posestnik v Rovišah; Čebela Josip, posestnik v Brezovici; Rebolj Frančiček, posestnik v Ravnah; Boh Anton, posestnik na Orlem; Hočevar Filip, posestnik v Štanjelu; Hrovatin Miroslav, posestnik v Dupljah.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Metliki, ki bo 2. svečana 1903 ob 3 popoldne v šolskem poslopju v Metliki.

S P O R E D:

1. Poročilo o podružničnem delovanju v preteklem letu.
2. Poročilo o dohodkih in stroških.
3. Nasveti.

Kmetijska podružnica v Metliki,

6. januarja 1903.

Valentin Burnik, načelnik.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Ribnem pri Bledu, ki bo 25. prosinca 1903 ob treh popoldne v šoli.

S P O R E D:

1. Poročilo načelnika, oziroma o delovanju podružnice v letu 1902.
2. Poročilo o letošnjem računu.
3. Naročanje dreves.
4. Dogovor glede zgradbe »Kmetijskega doma«.
5. Predlogi in nasveti.

Kmetijska podružnica v Ribnem pri Bledu,

dne 27. decembra 1902.

Janko Vrezec, načelnik.

Opomnja. Če bi ob določenem času ne bilo navzočih zadostno število udov, se bo čez pol ure vršil drug občni zbor, ki bo sklepal ne glede na število navzočih udov.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Zg. Tuhinju, ki bo dne 18. januarja 1903 popoldne po cerkvenem opraviču v stari šoli.

S P O R E D:

1. Ogovor načelnika.
2. Polaganje računov.
3. Razni nasveti in razgovori.

Odbor.

Naredbe glede oddaje družbenega sadnega drevja spomladi 1. 1903.

Gg. ude prosimo, naj svoje naročitve na sadno drevje pri- glase pri svojih podružnicah, oni pa, ki niso uvrščeni v podružnice, v družbeni pisarni v Ljubljani ustno ali pismeno.

Oddajalo se bo visoko in pritlično drevje. Ker zaloga po- sameznih skupin in različnih vrst ni velika, si družba pridržuje pravico, da preobilne naročitve skrči in namestu naročenih vrst, ki so že pošle ali jih sploh nima, da drevesa drugih posameznih vrst, če jih bo še imela.

Naročitev na veliko število dreves družba ne bo zveševala, ker je njena naloga pospeševanje sadjarstva po deželi sploh, in zato skrbi, da se dobre vrste kolikor mogoče razširijo med kmet- skimi posesniki.

Pri naročanju veljajo tele določbe:

1.) Podružnica sklene, ali vzame za svoje ude brezplačna drevesca ali ne. Če jih vzame, potem mora poslati vso udnino glavnemu odboru v Ljubljano, če jih pa ne vzame, ji ostane polovica udnine za podružnične namene; le udnino gg. učiteljev mora vso poslati glavnemu odboru

2.) Če podružnica obdrži polovico udnine, morejo njeni udje dobiti po 4 drevesa za znižano ceno 2 kron.

3.) Cena za vse drugo drevje je 70 vinarjev za drevesce.

4.) Navedene cene veljajo na mestu drevesnice, oziroma na mestu kolodvora, in sicer z zavojem vred.

5.) Vsa naročila je treba vsaj

do 15. februarja 1. 1903.

sporočiti družbi. Kdor do tega časa ne naroči brezplačnega drevja, potem ne bo imel več pravice do njega.

6.) Če bi utegnili kaj drevja ostajati čez naročitve druž- benih udov, ga morejo dobiti neudje po kroni 20 vinarjev drevesce.

Glavni odbor o. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razglas.

Podpisana podružnica naznanja svojim p. n. udom, da dobi vsak ud kakor lani tudi letošnjo pomlad iz podružnične dreves- nice brezplačno po štiri sadna drevesa. Čez to število jih morejo udje dobiti proti plačilu 50 h za drevo. Neudje morejo drevesa dobiti po 70 h le v tem slučaju, če bi podružnični udje ne vzeli vseh za oddajo določenih dreves.

Oni udje, ki ne vzamejo brezplačnih dreves, dobe brezplačno po dvajset cepljenih trt. Vinogradniki, ki žele večje število cepljenk po znižani ceni 12 h komad, se opozarjajo na razglas naše po- družnice v prejšnji številki tega lista.

Za drevesa se je zglasiti pri oskrbništvu graščine Klevevž pri Šmarjeti, za trte pa pri gospodu Francu Prijatelju v Trzišču, in sicer najpozneje

do 15. februarja t. l.

Najbolje pa je, da se udje bodisi za brezplačna drevesa ali brez- plačne trte zglase pri svojem zaupniku, ki bo zanje tudi dobil drevesa in trte iz podružničnih nasadov. Zaupniki pa so ti p. n. gospodje: Hladnik Ivan za trebelski, Novak Jože za mirenski, Pri- jatelj Franc za tržiški, Virant Ivan za mokronoški, Ulm Anton za šmarješki, Zupančič Franc in Vidmar Leopold za šentrupertski okoliš.

Pomniti je, da se brezplačno dobe a'i samo drevesa ali pa samo trte.

Oni udje, ki se za drevesa ali trte ne zglase do določenega roka, izgube pravico do brezplačnega števila trt ali dreves.

Kmetijska podružnica v Mokronogu,
dne 10. januarja 1903.

Anton grof Barbo, načelnik.

Št. 615.

Razglas.

Na podstavi ces. ukaza z dne 15. septembra 1900, drž. zak. št. 154., s katerim so bila premenjena nektera določila ces. ukaza z dne 2. maja 1899, drž. zak. št. 81., o odvratanju in zatiranju svinjske kuge, in v zmislu ukaza ministrstev za notranje stvari, za pravosodje, za trgovino, za železnice in za kmetijstvo z dne 18. septembra 1900, drž. zak. št. 155., se v sporazumljenju s c. kr. kmetijsko družbo za Kranjsko razglašajo za 1. četrtletje 1903 nastopna

vrednostna tarifa

za vsak kilogram žive teže pri zdravih prasičih za rejo, da se določi odškodnina po določenih člena I., § 3. b, ces. ukaza z dne 15. septembra 1900.

A. Prasiči za rejo

deželnega plemena:

1.) Prasiči do 3 mesecev	K 1-70
2.) Prasiči do 1 leta	> 1-40
3.) Prasiči nad 1 leto	> 1-15

B. Prasiči za rejo

iz križanja z angleško pasmo:

1.) Prasiči do 3 mesecev	K 1-75
2.) Prasiči do 1 leta	> 1-50
3.) Prasiči nad 1 leto	> 1-20

C. Prasiči za rejo

čistega plemena (angleški), importirani ali doma zrejeni:

1.) Prasiči do 3 mesecev	K 2-15
2.) Prasiči do 1 leta	> 1-60
3.) Prasiči nad 1 leto	> 1-30

Za one prasiče, ki so bili uradoma zaklani in se je pri njih našlo, da so bili okuženi, se s pridržkom določil §§ 5. in 6. ces. ukaza z dne 15. septembra 1900, toda brez drobu v popolnoma iztrebljenem stanju, daje povračilo iz državnega zaklada samo v znesku 50 odstotkov zgoraj navedene vrednostne tarife. Pri ple- menskih prasičih pa pristojajo k po gori navedenih vrednostnih po- stavkih dognanim odškodninam še 25 % dodatek (§ 3. c ces. na- redbe od dne 15. septembra 1900).

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 8. januarja 1903.

Listnica uredništva.

J. B. v R. Mape katastralnih občin morete dobiti pri c. kr. mapnem arhivu v Ljubljani, ki je v poslopju finančnega ravnateljstva (stara hranilnica) v I. nadstropju. Cena se ravna po šte- vilu listov. Vse mape so že izgotovljene; vpisati je le števila parcel ter zaznamovati kulture z barvami.

J. D. v V. Okoli Ljubljane se sadi le domače zemlje, med katerim je na najboljšem glasu kašeljsko. Kje je dobiti seme tega zelja, najdete med »Malimi naznanili«.

E. K. pri L. K. Divjake dobite pri naslednjih tvrdkah: W. Klenert v Gradcu, J. Renezeder in St. Martin bei Ried, Victoria-Baumschule in Schölschitz na Moravskem i. t. d.

J. K. v M. Drugega lista omenjene stroke Vam ne vemo nobenega priporočiti.

A. Z. v R. Dobro in cene travniške brane izdeluje tvrdka Jos. Lorber in dr. v Žalcu na Štajerskem. Enovprezna brana tehta 65 kg in stane 52 K, dvovprezna brana pa tehta 80 kg in stane 64 K.

T. S. Ker ne vemo, katero rastlino imenujete »korenec«, Vam ne moremo dati sveta.

F. K. v B. Vam dotičnih 3 K nikakor ni treba plačati, če druga stranka svoje dolžnosti ne zvrši.